

אמור ב

א. ס'איז ידוע וואָס עס שטייט אין מדרש¹, אַז די אַלע מצות וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט די אידן צו מקיים זיין, איז ער זיי אַליין מקיים. דערפון איז מובן אויך בנוגע דער אזהרה צו כהנים זיי זאָלן זיך נישט מטמא זיין, אַז אויך דער אויבערשטער — וואָס „אלקים כהן הוא“² — היט זיך כביכול פון צו „נטמא“ ווערן. דער ריבער באַוואַרנט תוספות³ אַז ס'איז נישט קיין קשיא: ווי אַזוי האָט דער אויבערשטער „געמעגט“ זיך מטמא זיין ביי דער קבורה פון משה רבינו — ווייל „ישראל נקראו בנים למקום“, און צו זיין „בן“ מעג זיך אַ כהן טמא מאַכן.

ב. דער מהרש"א⁴ איז דאָ מסביר, אַז אין אמת'ן איז למעלה בכלל נישט שייך קיין טומאה, „כי דבר הרוחני לא יקבל טומאה“, און דאָס וואָס די גמרא⁵ זאָגט אַז דער אויבערשטער (נאָך קבורת משה רבינו) האָט זיך כביכול „טובל“ געווען „בנורא“, איז דאָס נישט מער ווי אַן ענטפער לויט דער שאלה און דיעה כוזבת פון דעם מין, וואָס האָט אָנגענומען אַז דער אויבערשטער איז אַ מציאות אין אַ גשמיות'דיקן ציור.

און לויט דעם הסבר פון מהרש"א וואָלט פאַרענטפערט געוואָרן די קשיא הנ"ל בשייכות צום תירוץ התוספות, ווייל באמת איז למעלה איבערהויפט נישט שייך דער ענין פון טומאה;

עד"ז שטייט אויך אין זהר⁶ בנוגע דער גאולה העתידה — וואָס דאָן וועט זיך דער אויבערשטער, כביכול, „מטמא“ זיין ביים אַרויסנעמען אידן פון גלות אדום (ווי דער פסוק זאָגט: „מי זה בא מאדום חמוץ בגדים גו' וכל מלבושי אגאלתי“⁷) — אַז אידן זיי'נען כביכול „אחותו (של הקב"ה) ה' בתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש“, און דעריבער איז „לה יטמא“.

דאָרף מען פאַרשטיין: דער אויבערשטער איז דאָך (נישט סתם אַ כהן,

(6) ראה זח"ג יו, ב.
(7) עיין בזה ממהר"ש מאוסטראפאלי (וכן בהג"ה לשם) ומתיר דמפורסם בזהר וכו' דמגודל חיבתן של ישראל ה' עושה א"ע ככהה הדיוט (בהג"ה שם: דרך בא"י נקרא (כהן) גדול) — נדפס בליקוטי שושנים שבסו"ס קרניים.

(8) סנה' שם. ועד"ז ביד רמה: לדברך אפי' אם ה' צריך לטבול הוה יכולא למימר לך דטביל בנורא ולא יכלת לי לאקשווי לי מקראי . . . מיהו חס ושלום דאיכא טומאה קמי' קב"ה ואין שום דבר מלכלכו כדי שיטבול באש או בדבר אחר.

(1) שמו"ר פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

(2) סנה' לט, סע"א.
ענין הכהונה למעלה עפ"י חסידות — ראה ד"ה ויקחו לי תרומה תרכ"ח.

(3) סנה' שם.
(4) פרשתנו פט, א. ונתבאר בדה"ה ולי' אחותו הבתולה תרכ"ז ותרכ"ט.

(5) ישע"י סג, א"ג.

געוויסע ענליכקייטן צו די פרטיות —
דיקע נבראים שלמטה וואָס ווערן פון
זיי נתהווה¹¹ און אין וועלכע דער
פרט פון שרש קומט באופן בולט
ומוגדר. אזוי ווי, למשל, מים וואָס
זייער טבע הירידה מלמעלה למטה¹²
איז אין דער דוגמא צו מדת החסד
(וועלכע איז דער שרש פון בחינת
מים¹³) וואָס ענינה איז המשכה מל-

(11) ועד שהמדות שלמעלה נקראים ב' אותם השמות של הדברים שנתהו מהם (דרמ"צ קטו, סע"א. ובכ"מ. וראה של"ה יג, סע"ב ואיל"ך).

(12) תענית ז, סע"א.

(13) ראה גם שעהיוה"א פ"א (פח, ב). ושם (וכ"ה גם שם פ"י (פז, סע"ב ואיל"ך)), שגם האור נברא ממדת החסד. אבל זהו — בכללות. וראה לקווי"צ — הערות ל' הנ"א ס"ע כו, שבח"י החסד שממנו נברא האור הוא "החסד שברשי כתפין שלמעלה מהתחלקות". וי"ל, שלכן הוא "משל" להבין על ידו בחי' הפשוטות שלמעלה (ראה המשך תרס"ו ע' תענית). וראה להלן הערת 18. ועפ"י יובן מה שמבואר בד"ה ויהי בנסוע תרצ"ט בביאור מאמר המדרש מהיכן נבראת האורה כו' — דוה שממתי על בריאת האור יותר מכל הנבראים הוא, לפי שהאור "מצד העילוי שלו שהוא גילוי העצם, ה"ה בטבע העלוי לעלות למעלה. . . איך האור הוא בבחי' ירידה והמשכה היפך טבעו. . . בבחי' אור וגילוי אל העולמות. וע"ז אמר שנתעטף הקב"ה בשלמה כו'". — דלכאורה, הרי התהוות האור שלמטה מבחי' האור שלמעלה הוא [זא שהאור שלמעלה נמשך למטה, כ"א — כמו התהוות כל הנבראים משרשם שלמעלה] בדרך יש מאין, וא"כ, מהו התמי' "מהיכן נבראת האורה" —

כי מכיון שבריאת האור הוא — מבחי' שלמעלה מהתחלקות, לכן גם כמח"ש למטה יש לו שייכות לאור שלמעלה שממנו נתהווה*. ולכן, בכדי שיהי' "נבראת האורה" — הוא ע"י הלבוש ד"שלמה" דוקא.

און די באַוואַרעניש פון תוספות איז בלויז פאַרוואָס דעם מין, לדעתו¹⁴, איז ניט געווען שווער "היאך נטמא" — און לויט אים איז מספיק דער ענטפער פון "ישראל נקראו בנים ל- מקום", ווייל ער האָט נאָר געוואוסט אַז "אלקיים כהן הוא", אָבער ניט אַז דער אויבערשטער איז אַ כהן גדול.

אָבער נוסף צו דעם, וואָס ס'איז שווער צו זאָגן אַז אַ גאַנצער ענין ושקו"ט אין גמרא, זאָל זיין בלויז לדעת המין — איז דאָך מוכח פון דעם זהר הנ"ל¹⁵ אַז אויך למעלה איז שייך אַן ענין פון טומאה כביכול.

און וויבאַלד אזוי, איז דאָך הדרא קושיא לדוכתא: ווי אזוי איז דער אויבערשטער, אַ כהן גדול, זיך "מט- מא" כביכול צו "בנו" און "אחותו הבתולה"?

ג. איז דער ביאור אין דעם:

דאָס וואָס למטה זיינען אַלע עניני הבריאה אויסגעשטעלט אין אַזאַ אַדער אַנדער אופן, איז דאָס דערפאַר וואָס אזוי זיינען זיי למעלה, אין זייער שורש, פון וואָנעט זיי ווערן נמשך. און הגם אַז דער שורש למעלה איז באַזן ערוך העכער פון צו האָבן די הגדרות און ציורים פון די נבראים למטה — פונדעסטוועגן, וויבאַלד אַז אויך (שרשן) די מדות שלמעלה [זיי- נען ניט בבחי' פשיטות בתכלית, ווי אוא"ס מצד עצמו וואָס ער איז פשוט בתכלית הפשיטות, נאָר זיין האָבן אַ געוויסן גדר און ציור — חסד, גבורה וכי', דעריבער איז אין זיי שוין פאַראַן

(9) וכלשון התוספות "הא לא קשה ל' כו'".

(10) וכ"מ גם בשמו"ר פט"ו, ה, וראה יפ"ת שם.

(*) וע"ד העדר ההתחלקות שבאור ה' גשמי גופא, שגם כשמאיר בחדר קטן, הוא

[בדוגמת ווי די הגבלות און ציורים וועלכע זיינען אַ משל אויף די מדות שלמעלה — וואָס דאָס איז מצד דעם ווייל „נשתלשלו מהן“¹¹, זיי ווערן נשתלשל פון די מדות העליונות, כנ"ל ס"ג].

דאָך איז פאַרשטאַנדיק, אַז מצד דעם וואָס זיי זיינען נבראים, מוזן זיי האָבן כמה גדרים און הגבלות — און דעריבער, בעת מען נוצט אַט די פשיטות'דיקע ענינים אַלס „משל“ אויף דער פשיטות פון אויבערשטן, טאָרן דאָ ניט אַריינגעמישט ווערן זיי ערע גדרים און הגבלות (וואָס זיי מוזן האָבן אויף זיך, ווייל זיי זיינען נבראים) — ווייל אין דעם זיינען זיי ניט קיין משל אויף וואָס „ב"ה.

אַזוי ווי דער שמש — וואָס דער מיט וואָס ער ווערט ניט געענדערט דורך דעם אור וזוי וואָס קומט אַרויס פון אים איז ער אַ משל אויף „אני הוי' לא שנית“¹² [און — ע"פ הנ"ל — דאָס וואָס דער שמש איז אַ משל אויף „אני הוי' לא שנית“ איז עס מצד דעם¹³ ווייל ער ווערט נמשך כביכול פון „שמש הוי'“¹⁴] — איז אָבער מובן, אַז די פאַרשידענע הגבלות וכו' וואָס זיינען פאַראַן אין אור

מעלה למטה¹⁵. און עד"ז איז אויך ביי די אַנדערע נבראים.

און דערפאַר זיינען די נבראים לגבי שרשן אין דער בחינה פון „משל“, וואָרום דורך זיי קען מען האָבן אַ געוויסע השגה אין דעם „נמשל“, אין זייער שרש למעלה¹⁶.

און היות אַז ס'איז דער רצון ה' עליון מען זאל האָבן אַ ידיעה והשגה אין די מדריגות שלמעלה, אויך אין וואָס (ווי דער לשון¹⁷: „ש"כירו גדולתו“ וכו' — זיין גדולה וואָס איז) הפשוט בתכלית הפשיטות, האָט ער דעריבער אויך אין דער בריאה אַריינגעגעבן ענינים וואָס זיינען בבחינת פשיטות (בערך הבריאה), בכדי מען זאל קענען דורך זיי, ווי דורך אַ „משל“, האָבן אַ וועלכן ס'איז באַגריף כביכול אין דער פשיטות פון אויבערשטן.

ד. הגם אַז אויך די ענינים אין דער בריאה וועלכע זיינען בבחינת פשיטות וואָס נוצן אַלס „משל“ אויף דער פשיטות פון אויבערשטן, איז עס (ניט סתם אַ משל בעלמא, נאָר דאָס איז) מצד דעם ווייל די נבראים ווערן נמשך פון די בחינות וואָס זיינען העכער פון השתלשלות

(17) ראה תניא רפ"ג.

(18) לקו"ת שה"ש יד, ג. ובכ"מ.

ובהמשך תרס"ו ע' תעז"ה, אשר (לא רק העדר השינוי שבהמשך הוא משל לאני הוי' לא שנית"י, אלא) גם הפשיטות והעדר השינויים שבהאור — הוא משל לפשיטות האור שלמעלה (וראה לעיל הערה 13).

(19) שלכן, כמה פרטים שבו — כולל גם מדת גדלו — הם בדוגמת הענינים שב„שמש הוי'“ (ראה לקוטי לוי"צ הערות לתניא ריש ע' כז).

(20) להעיר מסוטה י, א וברש"י ותוס' שם.

(14) אנה"ק ס"ח. ובכ"מ. וראה גם תניא ח"א פ"ד.

(15) ראה בארוכה ד"ה מי כמוך תרכ"ט. המשך והחרים תרל"א ס"ע כה ואל"ך.

(16) ע"ה שער הכללים בתחלתו: כש' עלה ברצונו ית' שמו לברוא את העולם כדי . . . יכירו גדולתו. וראה ג"כ המשך תרס"ו בתחלתו.

אותו האור ממש כמו שהוא בפלטרין גדול ומרווח, ורק שאינו מתפשט שם כ"כ (ד"ה כי עמד ש"ת פ"ו. ובכ"מ).

וויבאלד דער כה"ג שלמטה, מצד דעם ענין פון כהונה גדולה וואס אין אים, איז העכער (און מובדל) פון ענין הטומאה²¹, ביז אַז אפילו "לאביו ול־אמו לא יטמא",

[און דאָס וואָס ס'איז שייך אַז ער זאל טמא ווערן, איז עס ניט מצד ענין הכהונה גדולה וואָס אין אים, נאָר מצד דעם וואָס ער איז מוגדר אין די הגבלות פון גוף].

איז דערפאַר אין בחינת "כהן גדול" שלמעלה ניט שייך דער ענין פון טומאה.

משא"כ די בחינה שלמעלה וואָס הייסט "כהן" סתם (וואָס זי איז אַ "שרש" אויף כהן סתם — הדיוט למטה): וויבאלד אַז ביי אַ כהן הדיוט למטה איז שייך דער ענין פון טומאה אויך מצד דעם ענין הכהונה וואָס אין אים — וואָס דעריבער מעג ער און מו"ז²² זיך מטמא זיין "לשאריו הקרוב וגו'" — איז דערפאַר איז עס אויך כביכול דאָ אין בחי' כהן הדיוט שלמעלה.

ע"פ הנ"ל וועט זיין פאַרשטאַנדיק — ווי אַזוי האָט דער אויבערשטער כביכול זיך מתעסק געווען בקבורת משה און דער ענין פון "וכל מלבושי אגאלתי" — ווייל אין דער בחינה פון כהן גדול איז מלכתחילה ניט שייך ענין הטומאה; די שאלה איז מצד דער בחינה פון "כהן הדיוט" שלמעלה — און אויף דעם איז דער ענטפער כנ"ל אַז "ישראל נקראים בנים ל־מקום" און "ולאחותיו הבתולה גו' לה יטמא".

23) להעיר שכה"ג אינו מחלל את הי עבודה כשהקריב אונן (רש"י פרשתנו כא, יב, סנה' פד, רע"א).
24) טושו"ע יו"ד סי' שעג ס"ג.

השמש (מצד דעם וואָס ער איז אַ נברא) זיינען ניט²¹ קיין משל אויף אור א"ס²².

ה. דערפון איז פאַרשטאַנדיק בנוגע לעניננו — דער אונטערשייד צווישן בחינת "כהן סתם" און "כהן גדול" למעלה:

אמת טאָקע אַז דער כהן גדול ש־למטה איז אַ משל ודוגמא צו "כהן גדול" שלמעלה — איז אָבער מובן אַז ער איז אַ משל אין דעם פרט פון כהונה וקדושה נוספת וואָס איז דאָ אינעם כהן גדול שלמטה; אָבער די ענינים פון דעם כה"ג שלמטה וואָס זיינען אין אים מצד דעם וואָס ער איז אַ נברא, אַ נשמה אין אַ גוף — זיי זיינען ניט קיין משל אויף בחי' כה"ג שלמעלה.

און דעריבער איז פאַרשטאַנדיק, אַז

21) ראה המשך תרס"ו ס"ע תעז: כי באמת הרי השמש ג"כ נברא ובע"ג וראה גם שעהיוה"א פ"י (פה, א): וגם נתלבש בעוה"ז שהוא בבחי' גבול ותכלית.
22) עפ"י מ"ש בפנים יובן מה שמבואר לפעמים (ד"ה להבין ענין אוא"ס תרכ"ז פ"ב. המשך וככה תרל"ז פ"ק) הטעם מה שהשפעת החיות ממנו ית' נקרא בשם "אור" (ולא בשם "שפע") כי בדבר רוחני אין שייך התפשטות והתכוצות. . . כיא גילוי והעלם. . . דהלא את השמים ואת הארץ אני מלא.

— דלכאורה, הרי אופן המשכת האור מן המאור הוא בדרך "התפשטות" (שעהיוה"א פ"ג) ולא בדרך "גילוי", ובמקום שהאור אינו מתפשט אינו נמצא שם כלל, גם לא בהעלב (ראה סה"מ תקס"ב ע' רפ. סידור מח, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ב (כג, סע"ד)), ואיך שייך לומר שהתואר "אור" יהי משל להבין על ידו הענין ד"את השמים ואת הארץ אני מלא" —

כי ענין "האור" הוא בדרך "גילוי", ורק שבאור השמש, להיותו גשמי ובגדר מקום, הוא בדרך "התפשטות". ועצ"ע.

אויס אין דעם "כל מלבושי אגאלתי":
 בנוגע צו עצם הנשמה, איז מלכת-
 חלה גיט שייך דער ענין פון חטא
 (וטומאה), ובמילא, אויך גיט דער ענין
 פון גלות און אגאלתי; דער ענין
 הטומאה והגלות איז בלויז אין די
 כחות הגלויים — און פונדעסטוועגן
 וועט זיך דער אויבערשטער, כביכול,
 "מטמא" זיין בכדי אַרויסנעמען פון
 גלות די כחות הגלויים פון אידן,
 ווייל אויך זיי קען ער, כביכול, גיט
 איבערלאָזן אין גלות²⁵ און ער לייזט
 אויס אַלע אידן מיט אַלע זייערע
 ענינים בגאולה האמיתית והשלימה
 ע"י משיח צדקנו בב"א.

(ממאמר ושיחת ש"פ אמור, תשכ"ד)

ו. נאך אן ענין אין דעם:

אויפן פסוק "ואתם תהיו לי ממלכת
 כהנים"²⁶ שטייט אין בעל-הטורים²⁷,
 אז דאָס מיינט כהנים גדולים. ד.ה.
 אז בשעת מ"ת איז יעדער איד גע-
 וואָרן אין דער בחינה פון כהן גדול.
 דערפון איז מובן, אז כשם ווי אין
 בחי' כה"ג שלמעלה איז גיט שייך
 קיין טומאה כלל (כנ"ל ס"ה), עד"ז
 איז עס אויך בנוגע צו אידן מצד בחי'
 כה"ג וואָס אין זיי, [וע"ד הידוע]²⁸
 אז בחי' יחידה פון א אידן, קען קיין
 טומאה גיט "אַנרירן".

זעט מען פון דעם, דעם גודל הי-
 חביבות פון אידן וואָס דריקט זיך

(25) יתרו יט, ו.

(26) ודלא כבמכילתא שם.

(27) ראה בארוכה ד"ה יהי ה"א עמנו

השי"ת פכ"ג. ובכ"מ. וראה גם תניא ספכ"ד.

היום יום ע' יט.

(28) ראה שמו"ר פט"ו, ה: להניח
 תרומתי אי אפשר.

אמור ג

אז רש"י איז מפרש דאָס וואָס די ווערטער "ובני עשו" זיינען מוסיף אויף "וירגמו אותו אבן", האָט ער דאָך געדאַרפט זאָגן בלויז דחי' און תלי' אָבער ניט רגימה — רגימה דאַרף דאָך לכאורה ניט אַריינגיין אין "ובני עשו", וויבאַלד עס שטייט שוין פריער בפירוש "וירגמו אותו אבן"?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: רש"י'ס פי' אַז "ובני ישראל עשו" מיינט די אַנדערע מצות האמורות ב־סקילה, איז (לכאורה) גענומען פון תו"כ. און דאָרט, רעכנט ער אויס אַלע ענינים וועלכע דאַרפן זיין ביים עונש סקילה — סמיכה, דחי', תלי' און "לא תלין נבלתו על העץ" — אָבער רגימה ווערט דאָרטן טאַקע ניט דערמאָנט. פאַרוואָס איז רש"י משנה און איז מוסיף אויך רגימה?

ב. כשם ווי ס'איז ניט מובן פאַר-וואָס רש"י איז מוסיף רגימה, אַזוי איז אויך שווער: פאַרוואָס איז ער משמיט סמיכה און לא תלין?

בנוגע סמיכה קען מען פאַרענטפערן, אַז רש"י רעכנט אויס נאָר "המצוה האמורה בסקילה במקום אחר", און דערפאַר דערמאָנט ער ניט סמיכה, ווייל דאָס שטייט פריער אין דער פרשה גופא "וסמכו כל השומעים את

א. אין סיום הסדרה (אין פסוק "וידבר משה גו' ויוציאו את המקלל גו' וירגמו אותו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה"), שטעלט זיך רש"י אויף "ובני ישראל עשו" און זאָגט: "כל המצוה האמורה בסקילה במקום אחר דחי' רגימה ותלי'".

לערנענדיק בהשקפה ראשונה קומט אויס, אַז רש"י'ן איז שווער אין "ובני ישראל עשו" (וואָס צוליב דעם דאַרף ער מפרש זיין "כל המצוה כו'"): דער פסוק זאָגט דאָך שוין "וירגמו אותו אבן", היינט וואָס איז ער מוסיף מיט "ובני עשו"? און אויף דעם ענטפערט ער, אַז מיט די ווערטער מיינט דער פסוק דערציילן, אַז זיי האָבן (ניט בלויז רוגם געווען, נאָר אויך) געטאָן די אַנדערע מצות וועלכע שטייען ביי סקילה: "דחי'" (וואָס רש"י זאָגט שוין אין אַ פריערדיקער סדרה: "מכאן לנסקלין שהם גדחין כו'") און "תלי'" (וואָס רש"י זאָגט אין אַ ווייטערדיקער סדרה: "כל הנסקלין נתלין").

עפי"ז איז אָבער שווער: וויבאַלד

(1) ברמב"ן כאן: "ופשוט... כי כן יכפול בכך השומרים מצות השם... ויעשו בני גו' כן עשו". אבל, בכל המקומות שמביא הרמב"ן (בא יב, כח, שם, ג, במדבר א, ג, קרח יו, כו) נאמר "ויעשו"; "ויעש" — ואינו מפרט העשי. משא"כ כאן, שבתחלה נאמר "ויוציאו גו' וירגמו אותו אבן" ואח"כ "ובני ישראל עשו", מסתבר שב"עשו" מוסיף עוד פעולות. אבל ראה להלן הערה 11.

(2) יתרו יט, יג.
(3) תצא כא, כב.

(4) שם, כג.

(5) וכן לא בסנהדרין מג, א עה"פ.

(6) כד, יד.